

SADRI MAKSUDİ'NİN SİYASÎ HAYATINDAN BİR SAFHA

İsmail Gaspıralı tarafından 1833'den itibaren Kırım'da neşredilmeğe başlanan TERCÜMAN gazetesinin bundan elli yıl evveline ait 29 Aralık 1917 tarihli sayısından iktibas edilmiş "Turanlı" imzasını taşıyan bir yazıyı aşağıda sunuyoruz. Bu yazıda, milletine daha müessir hizmetlerde bulunabilmek için Rusların Kadet Partisine yazılmış olan Sadri Maksudi'nin, Çarlığın sukutu ile Bolşevik İhtilâli arasındaki aylar zarfında, Türk-Tatar Sosyalistleri ile mücadelesinden akisler görülebildiği gibi, bugün memleketimizde pek aktüel olan SOSYALİZM-MİLLİYETÇİLİK MÜCÂDELESİ'nin, aynı şartlar içinde ve aynı şiddetle cereyan etmiş olduğu da pek düşündürücü surette görülmektedir (Türk Kültürü).

... Sosyalizm Ruslar vasıtasıyla bizim Tatarlara da gelip girdi... Sosyalizm halkları ikiye ayırıyor, milleti iki kısma tefrik ediyor. Büyük milletler bunun gibi ayrılıklarda elbette kendilerini tahtı intizama çekerler. Lâkin bizim gibi güçsüz ve zayıf milletleri derhal yıkar.

Sosyalizm işçi halka daima sınıf ayırması, sınıf nizamı telkin edip durur, işçinin fikrini sınıf çerçevesi içinde kısıp, onun damarlarında sınıf hararetini kabartıp, sınıf heyecanı galeyana getirir. Bu hal milliyet hissini hararetini, kuvvet ve tesirini azaltır. Halbuki bizim gibi zayıf milletlerin ayakta durması, onun medenî milletler sırasına dahil olabilmesi için millî barometrenin pek yüksek olması lazımdır.

Sosyalizmin bize en büyük tesiri bizim az ve ufak bulunan mânevî kuvvetimizi, ilim ve fikir gücümüzü dağıtmasında, onun sınıf ve fırka nizalarına kurban etmesindedir. Gözümüzün önünde nice millet ve siyaset hâdimlerimiz sosyalistlerimizin marifetiyle gözden düşürüldüler, sosyalist olmadıkları için Halk düşmanı ilân edildiler. Bu bize Sosyalizmin en büyük, en feci darbesidir.

Buna Sadri Efendi Maksudi'nin hali pek açık delildir. Vaktiyle onun Kadetler içtimamda söylediği nutku sosyalistlerimiz âlet ittihaz ederek Sadri Efendi Maksudi'nin halk arasında pek haklı olarak kazandığı şeref ve itibarını yok etmek maksadiyle onu yerdiler.

Sadri Efendi'nin Kadetler arasına girip söz söylemesi hatâ imiş. Lâkin Sadri Efendi'yi itham edenlerin Rus Sosyalistlerine kuyruk olup, onların kavallarım çalıp, halklarımızı türlü sınıflara ayırıp, yekdiğerlerine düşmanlık beslettirmeleri hiç de hatâ değilmiş.

Sadri Efendi için Kadetliğin iki kopek kıymeti bile haiz olmadığını

sosyalistlerimiz pek güzel anlıyorlar. Sadri Efendi'nin matbuatta söz muharebesi açmağa muvafakat etmeyen tabiatından, onun âlicenaplığından istifade ediyorlar.

Sosyalizm, kapitali ve medeniyeti olmayan milletimizin hayatına mâna vermek ve onun hayatına müsbet tesir icra etmek kuvvetinden mahrumdur. Bir adamın hem sosyalist, hem milliyetçi olması imkânsızdır.

Ey kariini kiram, bugün aldanmayınız. Yannın beklediği büyük mahşer meydanında rüsva olmak istemezseniz bugün kudsî dininizin emri mucibi ile hareketten sakın ayrılmayınız, diğerlerine âlet olmaktan sakınınız. Zira vakitler pek mühim ve pek nâziktir. Mes'uliyet büyüktür. Her işde ihtiyattan ayrılmayınız. Vatan ve millete hıyanet edenler rezil ve muhrip haşerattan daha habıs, daha mel'undurlar.

Turanlı

(“Sosyalizm ve Milliyet”, *Tercüman* Gazetesi, 29 Aralık 1917)